บทความความรู้ทางกฎหมาย

ฉบับที่ ๑ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐ เดือน ตุลาคม โดย นายณัชภูมิ มีบัณฑิต

“ทำดียอมได้ดี” คำนี้มีอยู่จริง ยืนยันได้โดยกฎหมาย หลายท่านอาจทราบอยู่แล้ว หรือหลายท่านอาจจะยังไม่ทราบ ว่ากฎหมายได้ระบุไว้ถึงบุคคลที่มีเจตนาดี (ไม่มีเจตนาทุจริต) ถ้าได้ทำตามเจตนาที่ดียอมมีสิทธิได้รางวัล อย่างเช่น การเก็บทรัพย์สินของผู้อื่นได้และนำส่งกลับคืนเจ้าของเดิม ย่อมมีสิทธิเรียกรับรางวัล ดังนั้น บทความ ความรู้ทางกฎหมายจึงขอเสนอบทความ เรื่อง “เก็บทรัพย์สินได้ นำส่งคืนเจ้าของ มีสิทธิได้รับรางวัล” เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นถึงข้อกฎหมาย เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายต่อผู้ที่สนใจ

เก็บทรัพย์สินได้ นำส่งคืนเจ้าของ มีสิทธิได้รับรางวัล

“เก็บของได้ ไม่ใช่เรื่องเล็ก เพราะกฎหมายกำหนดทั้งหน้าที่และสิทธิของผู้เก็บได้” ในชีวิตประจำวัน เราอาจพบเงิน กระเป๋าสตางค์ โทรศัพท์มือถือ เอกสารสำคัญ หรือทรัพย์สินมีค่าของผู้อื่นตกหล่นอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ หลายคนอาจเข้าใจว่า เมื่อเก็บได้แล้วนำไปคืนเจ้าของ ย่อมเป็นเพียงการทำความดีโดยไม่มีสิทธิเรียกร้องสิ่งใดตอบแทน แต่ในทางกฎหมาย ผู้เก็บทรัพย์สินหายและปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดมีสิทธิเรียกร้อง “รางวัล” จากผู้มีสิทธิรับทรัพย์สินนั้นได้

เมื่อเก็บทรัพย์สินของผู้อื่นได้แล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๒๓ กำหนดหน้าที่ของผู้เก็บได้ซึ่งทรัพย์สินหายไว้ว่า ต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้ ส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้ทำหาย เจ้าของ หรือบุคคลอื่นซึ่งมีสิทธิรับทรัพย์สินนั้น **หรือ**แจ้งผู้ทำหาย เจ้าของ หรือผู้มีสิทธิรับทรัพย์สินโดยไม่ชักช้า **หรือ**หากไม่ทราบตัวเจ้าของหรือผู้มีสิทธิรับทรัพย์สิน หรือบุคคลดังกล่าวไม่รับมอบ ต้องส่งมอบแก่เจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่น ภายในสามวัน พร้อมแจ้งรายละเอียดหรือพฤติการณ์ที่ทราบเพื่อช่วยติดตามเจ้าของ นอกจากนี้ ผู้เก็บได้มีหน้าที่ต้องรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ด้วยความระมัดระวังตามสมควรจนกว่าจะส่งมอบ ดังนั้น การเก็บทรัพย์สินได้แล้วนำไปเก็บไว้เองเป็นเวลานาน หรือไม่ดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าว อาจทำให้เสียสิทธิที่จะได้รับรางวัลตามกฎหมายได้

ผู้เก็บได้มีสิทธิได้รับ “รางวัล” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๒๔ กำหนดให้ผู้เก็บได้ซึ่งทรัพย์สินหาย ซึ่งได้ปฏิบัติตามมาตรา ๑๓๒๓ มีสิทธิเรียกร้องรางวัลจากบุคคลผู้มีสิทธิรับทรัพย์สินนั้น โดยคิดในอัตรา ร้อยละ ๑๐ ของค่าทรัพย์สิน สำหรับมูลค่าทรัพย์สินส่วนที่ไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท แต่หากทรัพย์สินมีมูลค่าเกิน ๓๐,๐๐๐ บาท ให้คิด ร้อยละ ๕ ของส่วนที่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท เพิ่มขึ้นมา กล่าวคือ กฎหมายไม่ได้กำหนดให้คิดรางวัล ๑๐% ของทรัพย์สินทั้งหมดเสมอไป แต่ใช้วิธีคำนวณแบบแบ่งช่วงมูลค่า แต่ถ้านำทรัพย์สินไปส่งตำรวจ มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ถ้าผู้เก็บได้ส่งมอบทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่น มาตรา ๑๓๒๔ ได้ระบุถึง ค่าธรรมเนียมร้อยละ ๒.๕ ของค่าทรัพย์สิน ซึ่งเป็นส่วนต่างหากจากรางวัลของผู้เก็บได้ และกำหนดเพดานค่าธรรมเนียมดังกล่าวไว้ ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท ซึ่งประเด็นนี้จึงควรแยกให้ออกระหว่าง “รางวัลของผู้เก็บได้” กับ “ค่าธรรมเนียมของทางราชการ” ซึ่งเป็นคนละส่วนกัน

ถ้าไม่ทำตามกฎหมาย มาตรา ๑๓๒๔ บัญญัติไว้โดยแจ้งชัดว่า หากผู้เก็บได้ซึ่งทรัพย์สินหาย มิได้ปฏิบัติตามมาตรา ๑๓๒๓ ผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับรางวัล จึงกล่าวได้ว่า สิทธิได้รับรางวัลไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพราะเป็นผู้พบทรัพย์สินเท่านั้น แต่ต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดด้วย

แล้วถ้าไม่มีใครมาแสดงตนเป็นเจ้าของ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๒๕ กำหนดว่า หากผู้เก็บได้ปฏิบัติตามมาตรา ๑๓๒๓ แล้ว และผู้มีสิทธิรับทรัพย์สินไม่ได้เรียกเอาทรัพย์สินนั้นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่เก็บได้ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยหลักจึงตกแก่ผู้เก็บได้ อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นสำคัญ คือ หากทรัพย์สินนั้นเป็น โบราณวัตถุ กรรมสิทธิ์ไม่ได้ตกแก่ผู้เก็บได้ แต่ตกแก่แผ่นดิน และผู้เก็บได้มีสิทธิได้รับรางวัลตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งถ้าเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ ต้องระวังเป็นพิเศษ เพราะคำว่า “ทรัพย์ศิลป์” หมายถึง โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ เช่น วัตถุโบราณ พระพุทธรูปโบราณ ลูกปัดโบราณ หรือวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี กรณีดังกล่าวอาจไม่ได้ใช้เฉพาะหลักเรื่องทรัพย์สินหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น แต่ต้องพิจารณา พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะด้วย ซึ่งกฎหมายกำหนดว่า โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ซ่อน ฝัง หรือทอดทิ้งไว้โดยไม่มีผู้ใดสามารถอ้างว่าเป็นเจ้าของได้ ให้ตกเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน และผู้เก็บได้ต้องส่งมอบแก่เจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีสิทธิได้รับรางวัล ไม่เกิน ๑ ใน ๓ ของค่าทรัพย์สิน ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายเฉพาะกรมศิลปากรได้มีประกาศไว้ว่า หากประชาชนพบวัตถุโบราณ ควรแจ้งสำนักศิลปากรที่รับผิดชอบพื้นที่หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินการตรวจสอบ และผู้พบหรือผู้เก็บได้อาจมีสิทธิได้รับรางวัลตามกฎหมาย ดังนั้น “ของตกหายทั่วไป” กับ “โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ” ไม่ควรนำหลักเกณฑ์มาปะปนกัน เพราะอาจมีกฎหมายเฉพาะกำหนดสิทธิ หน้าที่ และจำนวนรางวัลไว้แตกต่างกัน

เมื่อพบทรัพย์สินของผู้อื่น จำไว้ว่า **พบ ⟶ รักษา ⟶ แจ้ง ⟶ ส่งมอบ ⟶ เก็บหลักฐาน** ไม่ควรนำทรัพย์สินไปใช้ ขาย ซ่อน หรือเก็บไว้จนเจ้าของต้องติดตามหาเอง เพราะนอกจากอาจทำให้เสียสิทธิในการเรียกร้องรางวัลแล้ว อาจเข้าข่ายกระทำผิดกฎหมายลักษณะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินอีกด้วย

สรุปการนำทรัพย์สินที่ผู้อื่นทำหายไปคืนเจ้าของ ไม่ใช่เพียงเรื่องของน้ำใจหรือคุณธรรมเท่านั้น แต่กฎหมายได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้เก็บได้ไว้อย่างชัดเจน ผู้เก็บได้ซึ่งทรัพย์สินหาย หากปฏิบัติตามมาตรา ๑๓๒๓ ก็มีสิทธิเรียกร้องรางวัลตามมาตรา ๑๓๒๔ โดยหลักคือ ๑๐% ของมูลค่าทรัพย์สินในส่วนไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท และ ๕% สำหรับส่วนที่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท แต่หากสิ่งที่พบเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ ต้องตรวจสอบกฎหมายเฉพาะก่อน เนื่องจากอาจเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินและมีหลักเกณฑ์การให้รางวัลแตกต่างจากทรัพย์สินหายทั่วไป “การคืนทรัพย์สินให้เจ้าของ คือหน้าที่ตามกฎหมาย ส่วนรางวัล คือสิทธิที่กฎหมายรับรองเมื่อผู้เก็บได้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถูกต้อง”

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความนี้จะสร้างประโยชน์และสร้างความเข้าใจมากขึ้นในเรื่อง “เก็บทรัพย์สินได้ นำส่งคืนเจ้าของ มีสิทธิได้รับรางวัล” ต่อเพื่อนพี่น้องเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักศึกษาและประชาชนที่สนใจ ผู้เขียนขอเสนอบทความความรู้ทางกฎหมายดี ๆ อีกในครั้งหน้า ซึ่งสามารถติดตามบทความรู้ทางกฎหมายได้ที่เว็บไซต์องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี (https://www.loppao.go.th/)

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

หนังสือ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

อธิบายข้อกฎหมาย. [Online].Available URL: https://www.thailawonline.com/th/thai-civil-code/section-1323/?utm_source=chatgpt.com (ตุลาคม, ๑)